

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Петър Димитров Балкански – гост – преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград

За дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област „Педагогически науки“, по професионално направление „Теория и управление на образованието“, шифър 1.1, докторантска програма „Управление на образованието“.

Автор: Румяна Тодорова Гьорева – докторант, редовна форма на обучение към Факултета по педагогика, Катедра „Педагогика“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Тема: „Функции на мониторинга в процеса на децентрализация на училищното образование“

Научен ръководител: проф. дпн Ваня Георгиева

1. Биографични данни на докторанта

Румяна Гьорева е родена в с. Дивотино, община Перник. Завършила е висшето си образование в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, специалност „Химия и физика“.

Продължава образованието си в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ – редовна форма на обучение в магистърска програма по образователен мениджмънт. Последователно работи като учител в ЕСПУ „Хр. Ботев“, община Перник; ТМТ „Юр. Гагарин“ – гр. Перник, СОУ „Св. Кл. Охридски“ – гр. Перник, помощник – директор в ОУ „Св. Ив. Рилски“- гр. Перник, началник отдел „Инспектиране и организационно – методическа дейност“ в РИО – гр. Перник; зам. кмет на община „Перник, и сега е зам. председател на Общинския съвет - гр. Перник.

2. Общо представяне на процедурата на докторанта

Представеният от Румяна Гьорева комплект от материали съдържа необходимите документи, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Докторантът е представил дисертационен труд в обем от 203 нестандартни страници и 27 приложения. Неделима част от дисертационния труд са посочени ползваните литературни източници: общо 181, в т.ч. на кирилица – 136 и на латиница – 45 и Интернет ресурси – общо 71. Използваните литературни източници са актуални, свързани с темата на изследването и сигурно доказателство за информираността и компетентността на докторанта по изследваната проблематика.

Включените приложения дават допълнителна информация за дисертационния труд и отразяват инструментариума на емпиричното изследване и допълнителна статистическа информация на обобщени и електронно обработени данни под формата на таблици. Както инструментариума за набиране на емпирична информация, така и статистически обработените таблици са добре оформени, според избраната изследователска и статистическа методика. Би било добре, ако към приложения комплект от документи се включи и още един документ – декларация за авторство и оригиналност на съдържанието на дисертационния труд, заверена с подпис на докторанта.

Приложеният автореферат отразява напълно структурата, основните идеи и статистически данни, съдържащи се в дисертационния труд.

3. Актуалност на изследването. Измеримо ли е качеството на образованието?

Проблемът за качеството на образованието се разглежда с оглед на промяната в концепцията за образованието, предизвикана от процесите на глобализацията и евроинтеграцията, от бума на информационно – комуникационните технологии, приоритета на знанията и иновациите за обществото и индивида. Успешното вписване на училищното образование в европейската регулаторна рамка обуславя актуалността както на концепта за качеството и системите за контрол и управление на качеството. В този контекст разглеждам дисертационното изследване на Румяна Гьорева да предложи един възможен свой модел и инструментариум за набиране на външни и вътрешни данни, за интерпретация на проблема на основата на квантифицирането на качеството на училищното образование с ясното съзнание, че количествените данни са адекватна мярка за качествено състояние. Трябва да признаем, че изучаването и измерването на качеството на образованието е един от най-сложните и изключително противоречив проблем в теорията и практиката на управлението на образованието. Независимо, че контролът и управлението стоят в центъра на образователната политика и стратегията за развитие на училищното образование през последните 20 години у нас, той все още има адекватно решение и общовъзприето схващане. Можем само да подчертаем, че ако съдим по резултатите от проведените международни сравнителни изследвания и външно оценяване на образованието у нас, резултатите са все по-негативни и все по-тревожни. Има смисъл от системно изучаване и създаването на надеждни и валидни инструменти за диагностициране и мерене на качеството на нашето образование за осъществяване на обективен мониторинг на качеството на образователните програми в различни училища и за реализацията на политически задачи: засилване на реструктуризацията, контрол над това,

за какво учат, и санкции по отношение на учениците, демонстриращи ниско равнище на постижения. Л. Мабри в своята книга „Портфорио плюс: критично ръководство за алтернативно оценяване“ посочва, че оценяването се явява едновременно двигател и показател за образователна реформа.

Оценяването с помощта на портфолио е получило значително разпространение в последните години в западноевропейските страни и в САЩ. В Америка този метод става един от важните, наред с оценяването на основата на резултатите и се използва преди всичко в обучението, основано на **компетентностния подход**.

4. Структура и основно съдържание на дисертационния труд

Трудът е в обем от 203 страници, от които 193 е основен текст, 10 стр. библиография и 88 страници приложения. Една част от приложенията са записани на CD поради големия си обем. По темата са използвани 181 източника, от които 44 на латиница, а останалите 137 – на кирилица.

В основния текст се съдържат 3 фигури, 4 форми, 70 таблици и 88 диаграми. В приложението също са включени значителен брой таблици и диаграми.

В уводната част на дисертационния труд правилно са формулирани **обекта** („процеса на контрол“ – стр. 5) и **предмета** - „необходимостта от мониторингова оценъчна система в условията на децентрализация“ – стр. 5); целта на изследването - „разработване на концептуален модел на съвременен мониторинг на училищната система“ – стр. 6 и „условията на неговата ефективност“ – стр. 6. Посочена е основната **хипотеза** и четири **подхипотези**, както и теза на изследването. Описана е методиката на проведеното емпирично изследване.

Структурно – функционалната характеристика на дисертационния труд се състои от три глави, обобщение, научни приноси.

В първа глава „Децентрализация в системата на училищното образование и приоритети за законодателни промени, свързани с нея“ са разгледани понятията децентрализация, автономия и самоуправление на училищните организации. Направен е теоретичен анализ на същността на понятията, както и на основните форми на проявление на децентрализационните процеси и видовете училищна автономия като резултат от тези процеси. Обоснована е необходимостта от мониторинг в условията на децентрализация. Проследено и анализирано е развитието на децентрализационните процеси, протичащи в училищното образование в България, Европа и света. В хронологичен ред са характеризирани

основните правомощия и отговорности на училищните организации в българското масово училище.

В последния параграф на тази глава е направен анализ на управлението на институциите от системата на предучилищното и училищното образование у нас в процес на децентрализация. Очертани са съществуващи проблеми и нормативни предпоставки за необходимите промени.

Във втора глава „Управленска технология за мониторинг“ са представени същността, основните задачи и принципи на мониторинга като съвременна и иновативна форма на контрол. Разграничени са функциите на мониторинга в управлението на училищното образование. разгледани са национални и международни практики за мониторинг.

Направен е анализ на проведено предварително проучване на мнението на основни субекти, ангажирани с проблемите на училището и училищното образование, по отношение на предоставянето на по-голяма автономия на училищните институции, създаването на партиципативни органи в училището, удовлетвореност от качеството на образование и отчетността, предпочитани форми на контрол и области на наблюдение и място на мониторинга като съвременна и иновативна форма на контрол.

Разработен е Концептуален модел за мониторинг на училищното образование след направения SWOT – анализ на настоящата система за мониторинг и контрол в училищното образование, включващ концепция, основни принципи и подход при създаването му, инструментариум за провеждане, възможности за организация, както и описание на процеса на анализ на данните и информацията от мониторинга и формиране на крайната оценка.

В трета глава – „Емпирично изследване на приложимостта на концептуалния модел за мониторинг в училищата от системата на училищното образование“, разработеният концептуален модел за мониторинг и оценка в училищата от системата на училището е подложен на експертиза и пробен сондаж.

Емпиричното изследване се основава на проучване и анализ на съвременна литература, нормативни документи и изследвания по проблемите на децентрализацията като налагаща се система на политическо управление, мониторинг като иновативна форма на контрол и други концепции и понятия в контекста на тематиката на изследването, описано в първите две глави.

Емпиричното изследване се свързва най-вече с реализацията на пета задача на изследването, а именно – с експертна оценка на значимостта и

приложимостта на концептуалния модел за мониторинг в училищата от системата на училищното образование и предложеният инструментариум към него. То се съсредоточава върху проверката на функционалната и познавателната стойност на предложенията инструментариум в Концептуалния модел за мониторинг в училищата от системата на училищното образование.

5. Научни приноси на дисертационния труд

Формулираните от дисертантът изводи, като:

- ✓ Положителното отношение на заинтересованите страни към прилагането на мониторинга като цялостен интегриран процес и иновативен метод за наблюдение, измерване, оценка и анализ на качеството на образованието е предпоставка за внедряване на мониторинга като форма на контрол в образователната система;
- ✓ Приемането на предложения модел от докторанта от респондентите е доказателство за неговия иновативен характер и подходящ инструмент за създаване на добър училищен климат;
- ✓ Проявената готовност на изследваните респонденти за прилагане на одит в училище като полезен инструмент за промяна, самооценка, създаване на условия за екипна работа и отчетност в училищната организация е условие за създаване на надеждна обратна връзка между учители и родители в училище и за тяхната информираност за състоянието на училището.

Посоченото по-горе е добро доказателство за валидността на изследването и необходимостта от мониторинг като комплексен инструмент за наблюдение и контрол.

Дисертационният труд е полезен за управленската теория и практика със следните научни приноси:

- Задълбочен анализ и компетентна интерпретация на теоретичните концепции и категории като децентрализация, мониторинг, училищна автономия като условие и предпоставка за прилагането на мониторинга в образователната система като цяло и в училищните организации – в частност.
- Приносен момент на дисертационното изследване се явява значението на мониторинга като управленска технология в условията на относителна автономия и самоуправление на училището;
- Самостоятелен принос за управленската теория и практика има разработване на доказан интегративен модел на мониторинг за

усъвършенстване на управлението и качеството на образованието, придружен с експертна оценка.

6. Въпроси

Какви ще бъдат Вашите аргументи към по-голямата част на учителската колегия на училището, на което Вие сте била директор, че мониторингът е един бюрократичен инструмент за контрол, който се налага силово на учители и ученици, в резултат на което води до претоварване с несвойствени писмени задачи и отчетност и отнема тяхното време за самообразование и професионално усъвършенстване. И още повече, в състояние ли е едно средностатистическо училище да използва Вашият инструментариум за набиране и анализ на информация? Бихте ли се съгласили като училищен директор Вашето училище да бъде оценявано по 340 показатели (индикатори)?

7. Качество на автореферата

Представения от докторанта автореферат на дисертационния труд отразява изчерпателно съдържанието и основните изводи на дисертацията. Приемам съдържанието на дисертационния труд като лично авторско дело на докторанта. Направените цитирания на ползвани чужди трудове са осъществени коректно и в духа на академичните традиции. Това може да се приеме като доказателство, че докторантът притежава умения, компетентности и професионализъм да осъществява самостоятелно изследователска дейност и да следва логиката на научното познание.

8. Научни публикации

От посочените в автореферата 10 публикации на докторанта повече или по-малко те са свързани с темата на дисертационния труд. Шест от публикациите са доклади, представени от докторанта за участие в различни конференции. Притежава публикация, която е публикувана в чуждестранно издание. Една статия и една студия са публикувани във вестник на Черкаския университет – Украйна и една студия – в Годишник на същия университет. Тази публикационна активност на докторанта е добър критерий за възможността му да си формулира самостоятелно тема за публикация и да структурира нейното съдържание. Притежава добре обработен и логически издържан стил на писмено изложение.

9. Заключение

Като отчитам силните страни и формулираните от мен и докторанта научни приноси на дисертационния труд, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да оценят положително дисертационния труд и да изберат Румяна Тодорова Гьорева за „доктор“ по професионално

направление „Теория и управление на образованието“, шифър 1.1 и да предложат нейното утвърждаване от Факултетния съвет.

01.06.2017 г.

Автор на становището:

Гр. София

проф. д-р Петър Балкански